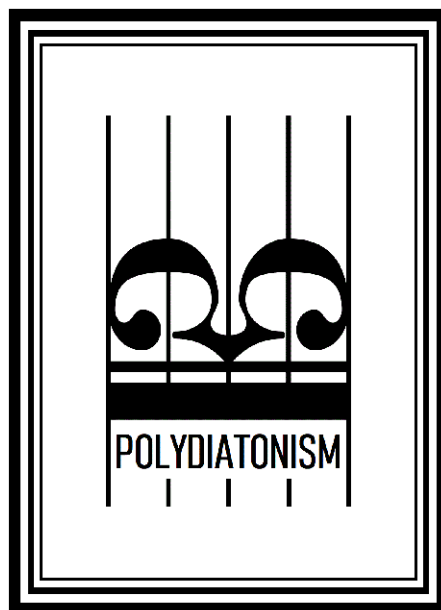

Sovittaminen

POLYDIATONISMI

| | |

Heikki Ruonaniemi

© Heikki Ruonaniemi

Sovittaminen

Säännöt lyhyesti

Nämä ohjeelliset säännöt ovat lyhennetty versio kirjan Polydiatonismi osasta ”V Sovittaminen”. Siinä esitetetty säännöstö on määräävä, jos tässä lyhennetyssä versiossa on puutteita.

Polydiatonismin termit

Polydiatonismiin liittyy useita vain siihen liittyviä käsitteitä ja määritteitä. Ne on esitetty tarkemmin kirjan Polydiatonismi osassa ”Polydiatonismissa käytettävät käsitteet” ja osan erillisessä lyhennelmässä. Nämä sanat, joilla Polydiatonismissa on oma sisäinen merkityksensä, esitetään tekstissä *kursivoituna*.

Polydiatonismi on diatonisten asteikkojen lähtökohtiin perustuva säveltämismenetelmä, jota on laajennettu kattamaan kaikki samaan periaatteeseen perustuvat heptatoniset asteikot.

Nide on säveltäjän laatima sävellys, jota ei ole tarkoitettu soitettavaksi, vaan se on muutettava soitettavaan muotoon.

Sovittaminen on niteen muuttamista partituuriksi.

Sovittaja on henkilö, joka muuttaa niteen soitettavaan muotoon tekee.

Sovitus eli partituuri on esitettävään muotoon muutettu nide.

Vastaavuuksien vaatimuksissa määritellään kuinka sovituksen on vastattava nidettä.

Vertailuperiaate on polydiatonismin tärkeimpiä periaatteita, jossa rakenteen hahmottaminen pohjautuu musiikillisten tapahtumien keskinäiselle vertailulle.

Äänikuvio rakentuu melodiakuvioista ja rytmikuvioista. Sen pituutta ei ole määritelty.

Nauha on yksi koko niteen pituinen äänikuvio.

Osittaisessa soitinnuksessa niteen äänikuvio jaetaan osina usealle soittimelle.

Jae on nauhan äänikuvion musiikillisen arkkitehtuurin perusyksikkö.

Päätöstahti on jakeen viimeinen tahti, johon jae päättyy.

Päätössävel on jakeen viimeinen sävel.

Kansio on useammasta niteestä sovellettu useampiosainen kokonaisuus.

Periaatteet

Nidettä ei ole tarkoitettu esitettäväksi, minkä vuoksi se on muutettava sellaiseksi. Jotta polydiatonismiin sisältyvät autonomisen musiikin vaatimukset toteutuisivat, on muutostyössä noudatettava sitä varten laadittua säännöstöä. Siitä johtuen muutostyö on mahdollisuuksiltaan suppeampaa kuin sovittaminen yleensä, mutta laajempaa kuin orkestrointi. Lopputuloksena saadaan esityskelpoinen partituuri.

Tekijänoikeudellisista syistä, ja siihen liittyvästä termistöstä johtuen, voidaan *sovittaja* merkitä sovittajaksi. Tämä ei muuta muutostyöhön liittyviä rajoituksia joita polydiatonismin säännöt määräävät. Näitä periaatteita noudattaen on kaikkien *niteiden sovittaminen* esitettäväksi partituureiksi, tekijänoikeuslakien, -sopimusten ja -käytäntöjen mukaan toimien, täysin vapaata. Muutoin se on kiellettyä.

1.

Sovittaja rakentaa *niteen* pohjalta soitettavan esityksen eli partituurin haluamalleen orkesterikokoonpanolle tai tietokoneelle.

Partituuriin on sisällyttävä *niteen* teoreettinen ja arkkitehtoninen rakenne täydellisesti, mitään siihen lisäämättä ja mitään siitä pois jättämättä, *vastaavuuksien määritelmää* noudattaen. Vain erikseen luetellut poikkeukset ovat sallittuja.

Sallittuja merkintöjä voidaan sovittaessa lisätä vapaasti. Ne eivät saa muuttaa *niteen* informaation sisältöä, vaan partituurin lähtökohtana olevan *niteen* teoreettinen rakenne on aina oltava tunnistettavissa.

Sovittajan on pyrittävä noudattamaan *vertailuperiaatetta* mahdollisimman tarkasti.

2.

Niteen äänikuvioiden äänien korkeutta voidaan muuttaa vain oktaaveittain. Ne voidaan vapaasti kirjoittaa mille tahansa soittimelle tai soitinryhmälle kokonaan tai osittain, kuitenkin siten, että kaikkien *niteiden* kaikki merkinnät sisältyvät partituuriin, niiden *nidettä* vastaavalla ajallisella kohdalla (*vastaavuuksien vaatimukset*).

3.

Nauhan äänikuvio voidaan jakaa eri soittimille ja soitinryhmille täysin vapaasti, kunhan *nauhan äänikuvio* kokonaisuutena toistuu kaikilta osin samalla ajallisella kohdalla kuin *niteessä* eli noudatetaan *vastaavuuksien vaatimuksia*.

4.

Jos *niteeseen* ei ole erikseen merkitty lyömäsoittimien osuutta, on niiden käyttö sovituksessa vapaata.

Äänen korkeutta tuottavat lyömäsoittimet sovitetaan, kuten muutkin soittimet. Tällöin voidaan käyttää *osittaisen soitinnuksen periaatteita*.

Hälyääntä tuottavat lyömäsoittimet eli lyömäsoittimet joiden tarkkaa äänen korkeutta ei voi tunnistaa, ovat sovittajan vapaasti käytettävissä. Rytmien ja sävelten keston osalta niidenkin on noudatettava *osittaisen soitinnuksen periaatetta*.

5.

Merkitty lyömäsoitinosuus on yksi *niteen nauhoista* ja se sovitetaan lyömäsoittimille. Sovittaminen tehdään samoja sääntöjä noudattaen.

Muiden lyömäsoittimien osalta katsotaan, että *niteessä* ei ole niille lyömäsoitinosuutta ja niiden kohdalla toimitaan kohdan 4 mukaan.

6.

Jos säveltäjä on merkinnyt *niteen* alkuun tempomerkinnän, on se sävellyksen oletustempo. Se on ohjeellinen, josta sovittaja voi poiketa. Jos tempomerkintää ei ole, on se sovittajan vapaasti päätettävissä.

Sävellyksen aikana tapahtuvat tempomuutokset ovat sovittajan päätettävissä.

7.

Kaikki äänen voimakkuudet ja niiden muutokset ovat sovittajan vapaasti päätettävissä.

8.

Perussääntö on, että jakeen *päätössävel* on aina oltava tunnistettavissa. Sen on oltava aina jakeen *päätöstahdissa* ja jakeessa käytetyn asteikon *merkkisävel*. Jos *korvaustoiminnolla päätöstahtiin* syntyy seuraavaan *jakeeseen* kuuluva sävel, joka on edellisen *jakeen merkkisävel*, niin *jakeen* päättävän *merkkisävelen* on oltava kestoltaan viimeisen tahdin pisin sävel.

a.

Jakeen päätöstahdissa olevan *päätössävelen* jälkeinen tauko voidaan joko kokonaan tai osittain korvata *päätössävelen* kestoa pidentämällä.

b.

Jakeen päätössävelen kestoa voidaan lyhentää liittämällä sen perään lyhennystä vastaava tauko.

c.

Jakeen päätöstahdissa olevan, *pätössävelen* jälkeisen, seuraavaan *jakeeseen* kuuluva nuotti, nuotit tai korukuviot, voidaan korvata niiden ajallista kestoa vastaavilla tauoilla tai tauolla.

d.

Jakeen päätöstahdissa jakeen *pätössävelen* jälkeinen tauko voidaan korvata seuraavan *jakeen* aloittavalla sävelellä, sävelillä tai korukuviolla.

e.

Edelliset toimenpiteet voidaan tehdä yhdessä. Ensin nuotti tai nuotit korvataan tauolla ja sen jälkeen tauko korvataan nuotilla, nuoteilla tai korukuviolla.

f.

Korvauksia ei saa tehdä sävellyksen aloittavaan kohotahtiin.

9.

Partituuriin voidaan lisätä kaikki nuotistoon liittyvät, länsimaisen nuotinkirjoitusperinteen mukaiset yleiset merkinnät. Näitä ovat esimerkiksi kaikki partituurin otsikkoon ja soittimiin, sekä henkilöiden nimiin ja muuhun yleiseen informaatioon liittyvät merkinnät.

10.

Kaikki tempomerkinnät ja niiden muutokset voidaan lisätä. Näitä ovat sekä suhteelliset tekstit että absoluuttiset numerot.

11.

Kaikki äänen voimakkuuksiin ja niiden muutoksiin liittyvät merkinnät voidaan lisätä. Tällaisia ovat esimerkiksi ppp, pp, p, mp, mf, f, ff, fff, sf, fz, sfz, crescendo ja diminuendo tekstit tai kiilat.

12.

Yhdyskaaria (tie), sidekaaria (slur) ja fraasikaaria voidaan lisätä, mutta *niteessä* olevia ei voi poistaa.

13.

Kaikki esitykseen liittyvät merkinnät voidaan lisätä. Näitä merkintöjä on hyvin paljon ja ne ovat poikkeuksetta tekstimuotoisia, esimerkiksi *accelerando*, *poco*, *pizzicato* jne.

14.

Kaikki ne artikulaatioon liittyvät korukuviot, jotka eivät muuta *niteen* perusinformaatiota voidaan lisätä. Näitä ovat esimerkiksi *staccato*, *tenuto*, *accent*.

15.

Tempomerkinnän yhteyteen voidaan lisätä erilaisia soittotyylejä kuvaavia merkintöjä, jos ne eivät muuta *niteen* perusinformaatiota.

16.

Ajan käsittelyyn liittyvät merkinnät voidaan lisätä, esimerkiksi *fermaatti*, *kesuura* (*caesura*), hengitysmerkki ja *kenraalipausi* (*G.P.*).

17.

Esityksen elävöittämiseksi lisättyjä merkkejä voivat lisätä myös esittäjät. Tällaisia ovat esimerkiksi *trillit*, *tremolot*, *arpeggiot*, *ornamentit*, *korunuotit* eli erilaiset *heleet*. Niitä voivat olla myös esimerkiksi pianon *pedaalimerkki* ja instrumenttien *soittotapamerkit* ja *sordiinot* sekä erialaiset *efektit*.

18.

Vihjenuotteja voi lisätä.

19.

Glissandoja, venytyksiä tai muita sävelkorkeuteen vaikuttavia muutoksia ei saa lisätä.

20.

Kaikki sointumerkinnät ovat kiellettyjä.

21.

Kansio voidaan sovittaa useammasta erillisestä *niteestä*, jotka ovat sovittajan vapaasti valittavissa.

Kansion kunkin *niteen* voi sovittaa yksi tai useampi henkilö, yhdessä tai erikseen.